

Hazırlayan: RABAT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Adres: 4 Rue Tiflet Hassan Rabat/MAROC

Tel: 00 212 537 76 76 01

Fax: 00 212 537 76 76 42

E-posta: rabat@ticaret.gov.tr

UYARI: Aşağıda yer verilen bilgiler ilgili kişi ve kurumlardan ve/veya internet sitelerinden temin edilmektedir. Söz konusu bilgiler düzenli olarak güncellenmektedir. Kaynağının 3'ncü kişi, kurum ve kuruluşlar olması sebebiyle, aşağıda yer verilen bilgi, rakam, istatistik vb. her türlü veriden doğabilecek sorunlar konusunda Ticaret Müşavirliği olarak sorumluluk kabul edilmemektedir. Kullanıcılar tarafından muhatap oldukları kurum, kuruluş, firma veya şahıslardan ilgili konuların sorularak yetkili kişilerden resmi bilgi edinilmesinde fayda vardır.

İhale Sistemiyle İlgili Genel Bilgiler

İhale sistemi hakkında değerlendirme yapmadan önce, Fas'ın Fransız etki bölgesi içinde kalan bir Arap/Afrika ülkesi olması nedeniyle, tüm mevzuatın ve devlet dairelerinde geçerli olan dilin Fransızca ya da Arapça olduğunun hatırlanması gerekmektedir. Bu nedenle, ülkede İngilizce bir kaynak bulmak son derece zordur. Dolayısıyla, ülkede faaliyette bulunan firmalarımızın da üstlendikleri projelerde öncelik verdiği üzere, ihaleler alanında ya da vergi tahakkukuna neden olacak bir faaliyette bulunmadan önce bu iki dilden en az birini bilen personel istihdamı büyük önem taşımaktadır. Genelde ihale dökümanları Fransızca olarak ilan edilmekte ve süreç yine bu dil üzerinden ilerlemektedir.

Ülkede tek bir kamu ihale kurumu bulunmamaktadır. Bakanlıklar, kamu kurumları ve yerel yönetim kuruluşları (belediyeler, valilikler), hastaneler, kamu kaynaklı büyük şirketler ve bazı büyük özel sektör şirketleri alımlarını kendileri yapmaktadırlar. Bakanlıklar açtıkları ihaleleri kendileri onaylamaktadırlar. Belediye ihalelerinde onay mercii valinin başkanlığındaki kurullardır.

İşveren kuruluşun bütçesi, uluslararası kaynaklar ve destekler ile yerli banka kredileri ve projeyi üstlenenin finansmanı (yap-işlet-devret) gibi yöntemlerle projeler hayata geçirilmektedir. Fas'ta Kamu-Özel Ortaklığı (PPP) kanununun hayata geçirilmiş olması sebebiyle, söz konusu yöntem kullanılarak projelerin hayata geçirilmesi yönünde faaliyetlerin aratacağını söylemek yanlış olmayacaktır. 2015 yılında PPP yasası yürürlüğe girmiş ve uygulama kararnamesi yayımlanmıştır. Söz konusu kanuna ve uygulama kararnamesine aşağıdaki linklerden ulaşmak mümkündür:

- https://www.finances.gov.ma/Publication/depp/2018/BO_Loi%20n%C2%B086-12%20relative%20aux%20contrats%20de%20PPP.PDF
- https://www.finances.gov.ma/Publication/depp/2018/BO_%20Decret%202-15-45%20loi%20n86-12.pdf

Fas'ta řu anda birçok altyapı ve üstyapı projesinin söz konusu kanun çerçevesinde PPP olarak hayata geçirilmesi planlandığı için söz konusu kanunun firmalarımız tarafından iyi bir şekilde bilinmesi önem taşımaktadır.

Öte yandan, finansman imkanlarının sınırsız olduğunu söylemek çok mümkün değildir. Petrol, doğalgaz vb. şekilde bir gelire sahip olmayan ve enerji ithalatçısı konumunda olan Fas Krallığı projelerin finansmanı için kendi kaynaklarını yaratmak zorundadır. Finansmana ulaşım, sektörün büyümesinin önündeki en önemli engellerden birisi olmasına rağmen, sektörel bazlı büyüme yine de gerçekleştirilebilmektedir.

Kamu eliyle önemli yatırım faaliyetleri gerçekleştirilen Fas'ta ihaleler suretiyle yapılan alımlar ülkenin GSYİH'nin önemli bir kısmına ulaşmaktadır. Ülkemiz firmaları da bugüne kadar başta otoyollar olmak üzere, liman, demiryolları, rafineri modernizasyonu benzeri önemli kamu projelerini üstlenmişlerdir.

Müteahhitlik ihalelerinde Fas'lı firmaların iş bitirme güçleri özellikle dikkate alınmakta ve yapılan araştırmalarda, ihale konusu işin yerli firmalarca yapılabileceği öngörölmüş ise, %15 oranında fiyat indirimi sağlanarak korumaya alınmaktadır. Fas'lı firmalarla yada diğer ülke firmaları ile konsorsiyum kurularak ihalelere katılım sağlanabilmektedir.

Kambiyo rejimi dışında yatırım mevzuatı açısından liberal yaklaşımı benimsemiş olan Fas'ta şirket kurmak, yatırım yapmak özel bir prosedüre tabi bulunmamaktadır. Bölge ülkelerinin bazılarında uygulanan yerli ortak mecburiyeti benzeri zorunlulukların yer almadığı ülkede, şirket kuruluşları küçük maliyetlerle ve "tek gişe" uygulaması çerçevesinde bölge yatırım merkezlerinden (CRI-Centre Regional d'Investissement) 10-15 gün içinde gerçekleştirilebilmektedir. Şirket kuruluşundan sonra mevzuat gereği yerli ve yabancı sermayeli şirket ayrımı yapılmamaktadır. Şirket karları vergi ödenmek kaydıyla ülke dışına transfer edilebilmektedir.

Ülkenin Hazine İdaresi (Trésorerie Générale du Royaume-TGR) ihalelerin ve bu kapsamda yapılan harcamaların mevzuta uygunluğunu denetlemekle yükümlü olan kurumdur. Buna ilave olarak, Sayıştay ve Bölgesel Saymanlıklar da denetim faaliyeti yürütmektedirler. Ayrıca, ihale mevzuatı, açılan ihalelerin şartnameleri gibi konularda görüş bildiren değişik kamu kurumu temsilcilerinden oluşan Piyasa Komisyonu adlı bir kurum da mevcuttur.

Fas'ta ihale sisteminin mümkün olduğu kadar basitleştirilerek, kamu alımlarında daha şeffaf ve rekabete açık bir düzenlemeye geçilmesi hedeflenmiştir. Yeni mevzuatta, ülkemizde de uygulanan yarışma usulü, pazarlık usulü gibi değişik kamu alımı türleri benimsenmiştir.

İhale Duyuruları: İhale sistemi basitleştirilerek, kamu alımlarında daha şeffaf ve rekabete açık bir düzenlemeye geçilmesi sağlanmıştır. Bu düzenlemeye göre, kamu alımlarının asgari 21 gün önce gazetelerde duyurulması zorunludur. Aşağıdaki durumlarda 21 günlük süre 40 güne uzatılabilmektedir:

- Vergi hariç olmak üzere 63 milyon dirhem değerinde ve kaymakamlıklar, valilikler ve kamu kurumları tarafından başlatılan ihaleler

- Vergi hariç olmak üzere 1,6 milyon dirhem değerinde ve Devlet tarafından açılan malzeme ve hizmet alımı ihaleleri

- Vergi hariç olmak üzere 8,7 milyon dirhem değerinde ve Valilikler, kamu kurumları, belediyeler ve Bölge Yönetim Konseyleri tarafından açılan malzeme ve hizmet alımı ihaleleri

Yeni 2.22.431 sayılı Kararname ile, bu ilan süreleri Portail Marocain des Marchés Publics üzerinden yapılan elektronik ilanla bağlantılı olarak yeniden çerçevelenmiş, belirli eşik değerlerin üzerindeki ihalelerde asgari 21 gün, daha büyük tutarlarda ise 40 güne kadar çıkan ilan süreleri korunmuş, ayrıntılar ilgili yönetmelik ve bakanlık kararları ile netleştirilmiştir.

Ayrıca, internet üzerindeki kamu ihale portalı (<https://www.marchespublics.gov.ma/pmmp/>) şeffaflığın sağlanmasında, önemli bir araç olarak hayata geçirilmiştir. Bu adresten ihale duyurularına ulaşılabilirdiği gibi, ihale usûlleri hakkında da bilgi almak mümkündür. Buna ilave olarak, proje sahibi olan kamu kurumları da ihale ilanlarını kendi internet sitelerinde duyurmaktadırlar. Bazı büyük ihale sahibi kurum ve kuruluşların bilgilerine ise aşağıda yer verilmektedir.

- OCP (Office chérifien des phosphates)
<https://gdsrocp.fr.gd/Devenir-fournisseur-de-l%26%238217%3BOCP.htm>
- ONCF (Office National des Chemins de Fer)
<https://www.oncf.ma/fr/Entreprise/Fournisseurs/Appels-d-offres>
- ONEE (Office National de l'Electricité et de l'Eau Potable)
<https://www.one.org.ma/FR/pages/aoselect.asp?esp=2&id1=7&id2=64&id3=54&t2=1&t3=1>
- Fas Ulusal Otoyol Şirketi: (AMD-Société Nationale des Autoroutes du Maroc)
<https://achats.adm.co.ma/index.php?page=entreprise.EntrepriseDetailsConsultation&refConsultation=3746&orgAcronyme=e3r>
- Bouregreg Vadisi Kalkınma Ajansı: Agence pour l'aménagement de la Vallée du Bouregreg
<https://www.bouregreg.com/appels-doffres-agence/>
- Omrane Holding: Groupe Al Omrane
<https://www.alomrane.gov.ma/Eservices/Appels-d-offres>
- Masen (Moroccan Agency for Sustainable Energy)
<https://etendering.masen.ma/?page=entreprise.EntrepriseAdvancedSearch&AllCons&searchAnnCons#2>
- Casa Aménagement
<https://www.casa-amenagement.ma/fr/appels-d-offres>
- Casa Transport
<https://casatransport.ma/appels-offres?page=2>
- Agence pour la Promotion et le Développement du Nord
http://www.apdn.ma/index.php?option=com_content&view=article&id=129&Itemid=233&lang=fr
- Agence Nationale des Ports –ANP
<https://www.anp.org.ma/fr/services/appels-offres>
- ONDA (Office National des Aéroports)- Havalimanlar Ulusal Ofisi
<http://www.onda.ma/Je-suis-Professionnel/Appels-d'offres/Appels-d'offres-Achats>
- Rabat Région Aménagements (RRA)

- <https://www.rra.ma/appels-doffres/>
- Agence Nationale des Equipements Publics
<https://www.anep.ma/fr/publications/appels-offres/>
- Région Souss Massa
<https://www.soussmassa.ma/fr/appels-offres/>

09 Mart 2023 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7176 sayılı Kamu İhalelerine ilişkin 2.22.431 Sayılı Kararname, Resmi Gazetede yayımlandığı tarihi takip eden 6. ayın birinci günü yani 01 Eylül 2023 tarihinde halihazırda yürürlükte olan 2.12.349 sayılı kararnameyi kaldırarak yürürlüğe girecektir.

Bu yeni kararname, özellikle aşağıdakiler olmak üzere, kamu ihalelerinin verilmesi, yönetimi ve kontrolü ile ilgili yeni hükümleri getirmiştir:

-Yerel işgücü istihdamını sağlamak, Fas standartlarına uyumu güçlendirerek, ulusal teknik uzmanlığı dahil ederek ve yerel Fas ürünlerini teşvik ederek yerel katma değeri teşvik ederek, Krallığın stratejik ortaklıklar ve serbest ticaret anlaşmaları açısından taahhütlerini dikkate alarak ulusal tercih prensibini güçlendirmek

-Kamu ihalelerinin verilmesi ve yönetimine ilişkin prosedürün kaydileştirilme araçlarının geliştirilmesi. Bu kapsamda şeffaflık, rekabetin güçlendirilmesi, KOBİ'lerin ihalelere erişiminin kolaylaştırılması ve çevresel-sosyal kriterlerin daha sistematik şekilde entegrasyonu öne çıkmaktadır.

İhalelerin/kamu alımlarının ve mali garantilerin verilmesine ilişkin prosedürlerin dijitalleştirilmesine ilişkin 14 Aralık 2021 tarihli ve 1982-21 sayılı Ekonomi ve Finans Bakanı (https://www.marchespublics.gov.ma/pmmp/IMG/pdf/arrete_demat_bo_7106_07_07_2022_fr.pdf) kararının 41.maddesi uyarınca:

- a) Tahmini tutarı vergi dahil beş milyon (5.000.000,00) dirhem veya daha fazla olan ihaleler için 1 Kasım 2022 tarihinden itibaren dijitalleştirme zorunlu haline getirilmiştir.
- b) Tahmini tutarı vergi dahil iki milyon (2.000.000,00) dirhem veya daha fazla olan ihaleler için 1 Şubat 2023 tarihinden itibaren dijitalleştirme zorunlu haline getirilmiştir.
- c)Tahmini bütçelerine bakılmaksızın tüm ihaleler için 1 Ağustos 2023 tarihinden itibaren dijitalleştirme zorunlu hale getirilmiştir.

Bugün itibarıyla, bu kademeli takvim tamamlanmış olup, tüm kamu ihaleleri için elektronik ortamda teklif sunma, dosya indirme ve mali garantilerin dijitalleştirilmesi Portail Marocain des Marchés Publics (www.marchespublics.gov.ma) üzerinden fiilen zorunlu uygulamadır.